

GHESAURUS

Tanulmányok
Szentmártoni Szabó Géza
hatvanadik születésnapjára

Szerkesztette
CSÖRSZ RUMEN ISTVÁN

rec.iti
Budapest • 2010

A kötet megjelenését támogatta

Óbuda-Békásmegyer Önkormányzata

és a szerzők

A borítón látható portré 2007 áprilisában készült Nyizsnyij-Novgorod városában, a moszkvai Magyar Kulturális Intézet szervezésében létrejött Balassi-program sorozat alkalmával (fotó: Csörsz Rumen István)

© Szerzők, 2010.

ISBN 978-963-7341-86-1

Kiadja a *rec.iti*, az MTA Irodalomtudományi Intézetének recenziós portálja
<http://rec.iti.mta.hu/rec.iti>

Borítóterv: Meszlényi Attila

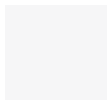
Tördelés: Csörsz Rumen István

Kötetterv, képszerkesztés: Szilágyi N. Zsuzsa

Kontrollszerkesztés, korrekció: Földes Zsuzsanna

Latin szövegek korrekciója: Lengyel Réka

Nyomda és kötészet: Print&Go Nyomda

JANKOVICS JÓZSEF

Az irodalmi társaságok mint a Gyöngyösi-kultusz ápolói

Amikor a budapesti vármegyei tisztviselők 1932-ben elhatározták, hogy a Gyöngyösi-hagyomány ápolására irodalmi és művészeti társaságot hoznak létre, jól tudták, hogy „Nagy-Magyarországon” már jó ideje működik egy, a névadójukról elnevezett irodalmi társaság. Akkor már éppen negyedszázada viselte ezt a nevet az Ungvárott alapított *Gyöngyösy* (Gyöngyössi, Gyöngyösi és Gyöngyössy) *Társaság*. 1904-ben hirdették meg az alakulási tervet, és 1906. november 10-én jött létre a helyi közművelődési egyesület keretei között, s egy hónappal később, december 15-én már meg is tartotta első felolvasó ülését.¹

Alapító tagok: Aigner Ferenc, Berzeviczi István, Blanár Ödön, Deák Gyula, Duliskovich Elek, dr. Fényes Vilmos, Fülöp Árpád, dr. Gyöngyösy László (Beregszász), dr. Hadzsega Bazil, Heverdle Frigyes, Hidasi Sándor, Kaminszky József, Komjáthy Gábor, Kovássy Elemér (Perecseny), dr. Laudon István, dr. Lukács Géza, Mazuch Ede, dr. Mocsári Miklós, dr. Nagy József, Nemes Emil, dr. Novák Endre, Pap János, Pataki Pál (Ungtarnóc), dr. Reisman Arnold, Románecz Mihály, dr. Russay Gábor Lajos (Szobránc), Sirokai Albert, Szabó Albert (Záhony), Szamolányi Gyula (Máramarossziget), dr. Tahy Endre, Takács László, dr. Tüchler Sándor, Vidor Marcell, Virányi Sándorné, Volosin Ágoston, dr. Zombory Dezső. Azaz 36 tag.

Elnöknek Románecz Mihályt, jegyzőnek dr. Nagy Józsefet választották.

A társaság évkönyveket adott ki, amelyek emlékbeszédeket, verseket, novellákat, esszéket és tanulmányokat közöltek, mind az irodalom, mind a magyar történelem témaköreiből, különös tekintettel Gyöngyösi István költői és vármegyei-közéleti tevékenységére. A szépirodalom mellett jelentős szerepet kaptak a társaság munkásságáról szóló beszámolók, pályázatkiírások és -elbírálások, emléktábla-avatók és sírbeszédek, s évente felhívták a figyelmet a tagok szép- és szakirodalmi tevékenységére. A Gyöngyösi-kultusz ápolásának és a társaság életének jelentős eseménye volt a költő emléktáblájának 1908. szeptember 20-i felavatása, amely valósággal országos eseménnyé emelkedett. Nemcsak Ungvár és Radvánc, hanem a Gyöngyösi életútját keretező megyék képviselői is odasereglettek, s a háromezer főnyi közönség megsodálhatta a magas rangú hivatalnokok díszmagyarba öltözött csoportját, amely a pesti államigazgatási, kulturális és tudományos vezetőséget képviselte. Külön fényt kölcsönzött az eseménynek, hogy a költő leszármazottai közül jelen volt: Szmrecsányi Gézáné, született Gyöngyösy

1 *A Gyöngyösy Irodalmi Társaság Évkönyve*, I, 1906–1909, Ungvár, 1909, passim.

Gizella (Őrdarma) és Nyomárkay Aurélné, szül. Gyöngyösy Irén (Kácsánd, Zemplén vm.). Sajnos, az egyébként igen aktív, bár elfogult pontatlanságával sok biográfiai galibát okozó beregszászi tanár, Gyöngyösy László „elháríthatatlan akadályok” miatt nem vehetett részt az ünnepségen. Hasonlóképpen távol maradt özv. Mokcsayné (Vehénc, Zemplén vm.), aki testvére az említett hölgyeknek. A Magyar Tudományos Akadémiát György Endre tag képviselte, az Arany János Társaságot Dóczy József dalköltő, a debreceni Csokonai Társaságot pedig Kardos Albert. Az ünnepség kezdetekor a radvanci általános iskola tanulói énekelték el a *Szózatot*, ezt követően Neviczky Konstantin görög katolikus lelkész „beszélt a rutén nép hazafias érzéséről, mely érzést a kárpátalji nép ezer éve hordozza kebelében. Ez a nép mindig együtt érzett a honalapító magyarsággal”. Majd a diákok a *Murányi Vénusból* adtak elő, s Románecz Mihálynak, a társaság elnökének ünnepi beszéde hangzott el. Huszonöt küldöttség helyezte el emlékkoszorúját, s Csengey Gusztáv alábbi – Gyöngyösi-reminiszcenciákat ügyesen alkalmazó – versét Úsz Irén adta elő:

Egy elfeledett költő emléke

A Gyöngyösy Irodalmi Társaság részére írta Csengey Gusztáv

Mint a kit utra hí a vidék szépsége,
Kinek a vándorlás csak gyönyörúsége,
Nem űzi haszonvágy, nem az élet gondja,
Csak a szent természet szép szerelme vonja:
Ilyen a te lelked szelíd buzogása,
Csörgedező patak kristályos folyása;
Ömlik a hegyről le, a völgyön át tisztán –
Ez a te éneked, jó Gyöngyösy István!

A hegyeket járó fenn az ormon van már,
Elhagyta a felhőt, az mélyen alatt jár,
Gomolyog feketén, nagy viharra készül,
De *neki* nincs oka rettegni a vésztül;
Fölötte az égbolt szép napja sugárzik,
Alatta a felhők villáma cikázik;
Gyönyöre ez annak, ki magasra hágott –
Jó Gyöngyösy István, ez a te világod!

Zord időkben éltél, viharok csatáztak,
Üvöltő szélvészrek ős tölgyeket ráztak,
Küzd a szilaj vészben korod annyi hőse –
Te a szép asszonynak voltál hegedőse.

Ha a csatatérre vezet is az ének,
A Murányi Vénusz lelkesít ott téged.
Azt mutatja ott is a hős Wesselényi,
Hogy kell a harcban is szerelemnek élni.

Szemed előtt nő meg kurucok vezére,
A császári város megrendül nevére,
Kardja föl a trónig véres utat vágott –
Ott is a szerelem szép örömét látod:
Zrinyi Ilonánál hogy esett rabságba;
A nagyszony hogy lett édes boldogsága;
Hét ország nem látta lakodalmuk mását –
Te megénekedted szívük dobogását.

Küzdő koreszmékkal nemzedékek mulnak,
Módosul mindenik, ha meg is újulnak,
Örökös változás, a mi tovább adja,
Avult köntössé lesz a multak dívatja;
De tavasz mindig van, nyár gyümölcsöt érlel,
Szerető szív párt lel édes szerelmével.
Az örök emberi a szép természetben:
Ez marad vigaszul a te énekedben.

Hosszan énekelsz te, de nem egyhangúan,
Versedben gyönyörrel váltakozó bú van;
Mint a virágos kert tarka színpompája,
Olyan a részeknek szép harmóniája,
Drágagyöngy-füzér a képek sorozatja,
Minden egyes gyöngye neved példázhatja.
Még soha előtted, még soká utánad
Költő ajkán ilyen bájos szó nem támadt.

Könyved volt az úrnő asztalának éke,
Egy hosszú századig szép gyönyörűsége;
Az újabb lantosok nyelvedhez simultak,
Zengő magyarságot tetőled tanultak.
Lassanként megnőttek, szaporodott számuk,
Friss tavasz nyiltával erősödött szárnyuk;
Új idők eszméin hogy fölemelkedtek,
Most őket hallgatták, téged elfeledtek.

De mi nem feledtünk, mi tudjuk: ki voltál.
A te emlékednek épül itt az oltár;
Híveid karában neved újra zendül,
Szép magyar nyelvünknek friss munkája zsendül,
Az igaz nagy eszmék, a nemes érzelmek
Jobb idők számára utódot nevelnek.
Megindult a verseny, mi is odaállunk,
Ha szerény körben is, szép munkát találunk.

Ki emlékezni tud s megbecsüli multját,
Megléli az a nép szebb jövője utját,
Te is egy közülök, kik arra vezettek,
Támadj fel, jó költőnk, a kit elfeledtek! –
Lobogjon szívünkben a nagyok emléke,
Legyen emlékü a jövő büszkesége,
A míg emlékezni és haladni akar,
E haza szent földjén élni fog a magyar!

A községi díszközgyűlés az immár táblával megörökített szülőház előtti teret Gyöngyösy térnek, a falun keresztül vezető utat pedig Gyöngyösy útnak nevezte el örömeiben. A díszebédet este díszkivilágítás követte, a színházban pedig a *Tündérlak Magyarbanban*² című darab előtt Stella Gyula mondta el Vidor Marci³ *Gyöngyösy emlékezete* című prologját, melyből az utolsó strófát idézzük:

Itt született e bérceknek tövén,
Az ungi tájnak ringató ölén,
S bár elsodorta innen végzete,
Miénk a dala és az élete;
Mert mást a létből el nem ragadozott,
Mint a mit ez a föld néki adott,
Mitől teremtő lelke zengett:
Szerelmet, dalt és vágyat, ihletet!

A harminchat főnyi tagsággal induló irodalmi társaság 1918 végére ötvenkilenc főre gyarapodott, 1906-ban a névsor még Bánóczy Bélával, Bárd Miklóssal, Mauks Ernővel, gróf Sztáray Gáborral és Zivuska Jenővel bővült, 1907-ben Margócsy Aladár, Berczik Árpád, Firczák Gyula, Somló Sándor, 1908-ban Dudinszky István, 1909-ben Gálóczy Zoltán, 1910-ben Antal Mikós és Simonyi Sándor, 1911-

2 Feltehetőleg az azonos című népszínműről van szó, amellyel Blaha Lujza mutatkozott be a Nemzeti Színházban.

3 Vidor Marcell újságíró.

ben dr. Bodor Károly, Fincicky Mihály, dr. Gáti József, Pós Lajos, 1912-ben György Oszkár, 1915-ben Magyar Bálint, 1916-ban dr. Vargha Géza, 1917-ben Rác Pál, 1918-ban dr. Hazsega Gyula és Kiss Géza nevével bővült a létszám. A háború dacára folyt a munka, tartottak felolvasóüléseket, főleg ungi vonatkozású kutatásokat végeztek, de megünnepelték az Arany- és a Tompa-centenáriumot is, jöllehet 1914–15-ben főleg csak az adminisztrációra futotta elszántságukból. A társaság történetét feldolgozó Antal Miklós szerint, működésükre 1919 januárjában „rátelepedett az életet fojtogató aszály, egy idegen hatalom 20 éves megszálló uralma”, mely ha meg nem ölte is, de a lassú sorvadásba taszította a „szabad nemzeti tevékenység lehetősége nélkül maradt irodalmi kört”. Az év folyamán a csehszlovák fennhatóság alá került, s Podkarpatská Rus néven működő hatalmi alakulat felfüggesztette a társaság működését. 1924 végén megkísérelték az újjászerveződést, de a Mécs László-est kudarcra eloszlatta a kezdeményező kedvet. Huszonegy év elteltével, 1939. szeptember 21-én zártkörű ülésen Deák Gyula titkár vezetésével elhatározták, hogy a Göngyösy Irodalmi Társaság tevékenységét felújítják. Az újralakulást megszervező dísz- és közgyűlés 1939. november 4-én Antal Miklóst választotta meg elnöknek és Sirokay Zoltánt főtítkárnak. Az újakezdés napján Gaar István, Ijjász Gyula, Kontratovics Irén, Kováts Miklós, Mécs László, Sirokay Zoltán, Szentkereszty Tivadar, dr. Szénássy Barna és Tar Zoltán léptek be a társaságba. Őket 1940-ben Magda Sándor, Bártfay István, dr. Csűrös Ferenc, Dienes Adorján, Gombos István és dr. Pataki Mária követte, 1941-ben pedig Csomár Zoltán, Endrédy György és Sziklai Ferenc csatlakozott hozzájuk. Fedinec Csilla jóvoltából⁴ a társaság ez idő tájt végzett munkájából még több dátumot és programot ismerünk: március 9-én Baktay Ervin orientalista tartott előadást a tagok számára, november 9-én pedig Mécs László költő tartotta meg székfoglalóját, s az irodalmi délutánon Zádor Dezső vezényelte a leánylíceum énekkarának előadását. 1941 május–júniusában az Ungvári Művészeti Hetek megnyitóját Harsányi Zsolt tartotta, s Cs. Szabó László és Szabó Zoltán is fellépett. Vendégszerepelt az Operaház és a Nemzeti Színház, ez utóbbi Madách fő művével. '42 áprilisában már a társaság szervezte rendezvényen tarthatott előadást Györffy István, a kolozsvári egyetem tanára Kárpátalja – politikamentes (?) – növényvilágáról. Alig egy év múlva Eötvényi Olivér, a Magyar Külügyi Társaság előadójának, ügyvezető elnökének jelenléte már talán politikusabb terep érintését jelenthette. 1943 novemberében Herczeg Ferenc volt a Göngyösy Irodalmi Társaság vendége.

1919 és 1942 között huszonötön haltak meg a tagok közül, s indulása óta összesen harminchárom halottja volt addig a társaságnak.⁵

Az 1980–90-es évek ukrainai változásait követően 1993-tól felerősödött a hagyományörző utódtársaság működése, tudományszervező és népszerű ismeret-

4 FEDINECCsilla, *A kárpátaljai magyarságtörténeti kronológiája, 1918–1944*, Galánta–Dunaszerdahely, Fórum Intézet – Lilium Aurum, 2002, passim.

5 *A Göngyösy Irodalmi Társaság Évkönyve, V, 1918–1942*, passim.

terjesztő feladatokat vállalván magára, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Gyöngyösi Tudományos-Ismeretterjesztő Társasága név alatt. Az elnevezés mutatja, hogy természet- és társadalomkutatók egyaránt részt vettek irányításában. Elnökük Gortvay Erzsébet volt, majd Dupka György követte őt. (Az ungvári Gyöngyösi Társaság az ÚMIL-ban nem szerepel.)

A *Vármegyei Tisztviselők Irodalmi és Művészeti Gyöngyösi István Társasága* 1932. július 7-én Budapesten tartotta alakuló közgyűlését.⁶ A társaság alapszabályát 1933. április 6-án hagyta jóvá Blaha államtitkár. A gyakorlati használatban *Gyöngyösi István Társaság* néven működő kör, amelynek célja „a magyar kultúra ápolása, a magyar szépirodalom, széptudomány és művészet fejlesztése és terjesztése” volt, a Gyöngyösi-hagyomány gondozását és ébrentartását a vármegyei tisztviselők irodalmi, művészeti, tudományos tevékenységének kibontakoztatásával kapcsolta össze. Székhelye Budapest, működési területe Magyarország, hivatalos nyelve a magyar. Pecsétjén kör alakban: *V. I. T. M. Gyöngyösi István Társaság 1932*. A jelvényt az adott pillanatban még nem határozták meg. A társaság vagyonát esetleges adományokból, hagyatékokból, alapítványokból, előadásokból és kiadványokból befolyt összeg tette ki. Sem a rendes, sem a meghívott tagok nem fizettek tagdíjat. A tagok kötelezték magukat, hogy egy éven belül székfoglalót tartanak. Rendes tagok magyar állampolgárságú írók, tudósok, művészek lehetnek, akik „a magyarországi tisztviselői kar tényleges, tiszteletbeli, nyugdíjas, jelenlegi vagy volt tagjai s a magyar szépirodalom, széptudomány vagy művészet terén nagyobb képességnek vagy tevékenységnek adták jelét”. Meghívott tagok pedig „oly írók vagy művészek, akik a magyar vármegyei eszme körben valamely irányú értékes írói, széptudományi vagy művészeti tevékenységet fejtettek ki”. A társaság almanachokat jelentetett meg, amelyek az 1935-ös és 1938-as évszám alatt hagyták el a sajtót. Bennük a tanulmányokon kívül versek és novellák is olvashatók, a szövegek egyhangú, szürke foltjait metszetek, köztük Biczó András Gyöngyösi István-portréi, illetve a barokk költő művei egy-egy fontosabb gondolatának nemzeti romantikus illusztrációi oldják. Kották és dalszövegek is segítenek a kor légkörének és hangulatának és a magyar történelem eseményeinek megidézésében, mint például a Szathmáry István *Trianont ledöntjük...* című versére Balázs Árpád által szerzett dallam, illetve a *Kuruc dal 1924-ből*, melynek szövegét Habrik István, zenéjét Víg Endre szerezte, és zongorára Vigné Bognár Margit írta át.

A Gyöngyösi Irodalmi Társaság működésének egy-két momentumát is fel tudjuk eleveníteni a ránk maradt jegyzőkönyvek alapján. Az 1947. december 18-i közgyűlésen, amelyet a Budapest IV. ker. Városháza u. 7. szám alatti Vármegyházán tartottak, jelen voltak: dr. Jeszenszky Sándor, dr. Preszly Elemér, dr. Gorzó Nándor, Raggambi-Fluck András, Dalmady Ödön, dr. Beér Gyula, Danóczy

⁶ A társaság iratanyagának egy töredéke fennmaradt, jelzete: MOL, P 1622, 1–4. tétel.

György, Balás Vilmos, Major Ervin, Palasovszky Béla, Rexa Dezső, Pogány József rendes tagok. Gorzó Nándor ügyvezető elnök beszámolt az éves tevékenységről, egyrészt művek felolvasásáról, másrészt irodalmi és művészeti események megvitatásáról. Szándékuk, hogy Pest vármegyével karöltve visszahelyezzék a Beck Ö. Fülöp által vésett Kőlcsey-emléktáblát eredeti helyére, a Vármegyeházára. Ha arra mód nyílik, vállalják, hogy Pest vármegye 1848-as centenáriumi ünnepségei során valamelyik kiadványban a vármegye '48-as szereplésével kapcsolatban cikket írnak.

Az 1946. december 19-i közgyűlésen Preszly Elemér lemondott elnöki tisztségéről, miután a közszerepléstől visszavonult (tisztületbeli elnöknek választották meg, Rexa Dezső méltatta érdemeit). Tisztújítási javaslatok, amelyeket az ülés egyhangúlag elfogadott: elnök: Jeszenszky Sándor, ügyvezető alelnök: dr. Gorzó Nándor, alelnök: Rexa Dezső, főtitkár: dr. Danóczy György, pénztárnok: dr. Pogány József, ellenőrök: dr. Balás Vilmos, Dalmady Ödön, számvizsgálók: Major Ervin, dr. Beér Gyula. Gorzó és Danóczy a titkári jelentésben kitértek az esztendő nehézségeire, „hangoztatván, hogy a társaság semmiféle szélsőségnek soha helyet nem adott, egyetlen tagját sem törölte vagy hívta fel távozásra, hanem mindenféle különbség nélkül csak az értéket és az emberiséget tekintette”. Gorzó Nándor jelezte azt is, hogy a társaság tagjai közül többen nem adtak életjelt. Halottaik között különösképpen fájlalja Mohácsi Jenő hiányát, aki mint író és ember is közel állt szívéhez. Ez idő szerint 24 tagjuk van.

A Magyar Irodalmi Társaságok Országos Szövetségének 1947. évi május hó 17-én délután 5 órakor tartott intézőbizottsági ülésen felvetett jegyzőkönyv is a Gyöngyösi Irodalmi Társaság iratai között található. Jelen voltak: Lukinich Imre, dr. Gorzó Nándor, Csécsy Imre, Balló Rudolf, Szekeres János, Cserjés Miklós, Homolyai Rezső, Pakócs György, Danóczy György, Fitz József, Bálint Imre. Napirend:

1. Gorzó bejelenti, hogy a MITOSZ újra megkezdte működését. Elnöknek javasolja Supka Gézát, első alelnöknek Lukinich Imrét. Tudomásul vétetik.
2. Lukinich Imre azt indítványozza, hogy ügyvezető elnök legyen Gorzó Nándor. Tudomásul vétetik.
3. Az ország összes irodalmi társaságának megszervezése folyik. Amíg tagdíjakról vagy egyéb bevételekről intézkedni nem lehet, addig Gorzó a sajátjából megelőlegzi a kiadásokat. Tudomásul vétetik.
4. Intézkedés arról, hogy a közgyűlést f. év júl. vagy aug. hóban hívják össze.

Az 1934 és 1948 között vezetett pénztárkönyvben a bevételek és kiadások tételei, illetve az ellenőrök és számvizsgálók megjegyzései találhatóak. A szokásos működési feltételek (postaköltség, utazástérítés, sokszorosítás, virág, telefon, rendezvény, zongora- és könyvszállítás, nyomdaköltség stb.) között egy-két irodalmi vonatkozású tétel. A könyv első és utolsó bejegyzése roppant beszédes:

1934. XII. 29. bevétel: F. Szabó Géza (!) alelnöktől kölcsön 200 P
 1948. I. 1.: áthozat 1947-ről: –20 Ft
 1939. márc. 3. Balogné Kőszeghy Irén könyvéért 222 P
 1939. április 3. Szathmáry István verseskönyvéért 126 P
 1939. július 15. Badics Ferenc halálára távirat: 204 P
 Badics Ferenc halálára koszorú: 10 P
 1939. október 15. Árpád Nyomda, könyvkiadás: dr. B. V. [Balás Vilmos] 200 P
 <1940. július 5. távirat Cs. E. [Császár Elemér] halálára 182, virág ugyanott 5 P
 1940. december 13. Pátria Nyomdánál befizetés, Badics: Gyöngyösi... 105 P>
 1940. december 18. Pintér Jenő halálakor koszorú: 7 P
 1942. március 20. Pásztory koszorú-költsége 10 P
 1943. jan. 10. Nagy Imre koszorú-költsége 60 P

A társaság matinékat és felolvasó esteket tartott Budapesten és vidéken (Tatabánya, Szikszó), ahol a tagok történeti, irodalomtörténeti, művészettörténeti előadásokat tartottak költőkről, politikusokról egyaránt, az egyéniség vagy a mű hazafias jellegét domborítva ki. Kitűzött céljuk megvalósítását a következőképpen képzelték el: „szépirodalmi, széptudományi, művészeti és esetleg történelmi közérdekű tárgyú felolvasások, előadások és ünnepélyek rendezése, jelesebb szépirodalmi és széptudományi munkák kiadása, szépirodalmi, művészeti és kritikai lap vagy közlöny szerkesztése és kiadása”. Gorzó Nándor, aki Badics Gyöngyösi-monográfiáját egybeszerkesztette, az ÚMIL-ban nem szerepel.

Az előző időszakokban feledésbe merült Gyöngyösi-életmű Badics Ferenc kiemelkedő textológiai produkciója, a Gyöngyösi-versek kritikai kiadásának kötetei révén már kezdett visszatérni a köztudatba, s a kör irodalomtörténész tagjai ezt a Badics nyomán kialakult Gyöngyösi-képet igyekeztek szélesebb körben népszerűsíteni, s a nemzeti hagyományok művelését a Trianon által leválasztott országrészekre is kiterjeszteni. Számukra Gyöngyösi „ma is a magyar költészet igen jelentős alakja, sőt mondhatjuk, hogy ma is költő a szó legteljesebb, legnemesebb, leghatékonyabb értelmében. Gazdag képzelete, korát jóval megelőző könnyed verselése gyakran beékelte játszi epizódjainak üde szépsége, szerelmi csapongásainak mesteri gyengédsége, s a szerencsés költőlélek, mely a sokszor hosszadalmas cselekményeket oly természetesen díszíti fel apró kis dalokkal, melyek szívbe lopóznak; mesteri és könnyed nyelvezete, bár nehézkes, de mégis muzikális rímelése – előzőit elhomályosította, s jelentőséget biztosított neki még az utókorban is.” A társaság azonban „Gyöngyösi nevének megválasztásánál nem egyedül a költőt tekintette annak személyében, de azt a jeles férfit is, akinek közéleti pályája összeforrt a vármegyei élettel.”⁷ (A Társaságról szóló adatok nagyobb része az ÚMIL-ban pontatlanul szerepel.)

7 Rexa Dezső alelnök *Gyöngyösi István és a Gyöngyösi István Irodalmi Társaság* c. előadása az 1933. május 20-án tartott alakuló közgyűlésen: *Gyöngyösi Almanach*, Bp., Gyöngyösi István Társaság, 1935, 25–26.

A TÁRSASÁG TAGJAI

1.

ALAPÍTÓ RENDES TAGOK (1932)

ANGYAL EMIL

költő, ny. árvaszéki elnök, Győr

MURGÁCS KÁLMÁN

nótaköltő, ny. k. jegyző, Budapest

BALÁZS ÁRPÁD

zeneszerző, ny. főkapitány-helyettes,
v. zilahi árvaszéki ülnök, Szentendre

NADÁNYI ZOLTÁN

költő, a Petőfi Társaság tagja,
vm. főlevéltárnok, Berettyóújfalú

BALÁS VILMOS DR.

író, történetíró, vm. tb. II. főjegyző,
Budapest

OLOSZ LAJOS DR.

költő, ügyvéd, v. szolgabíró, Kisjenő

DÁLNOKI-NAGY LAJOS

író, ny. alispán, Arad

PALASOVSKY BÉLA DR.

költő, tb. szolgabíró, Szentés

DANÓCZY GYÖRGY DR.

író, novellista, tb. szolgabíró,
az Arany J. és Gyóni Társaságok tagja,
Budapest

PRESZLY ELEMÉR DR.

m. kir. belügyi államtitkár, író, Pest-Pilis-
Solt-Kiskun vm. v. főispánja, Budapest

DEMETER GYÖRGY DR.

regényíró, novellista,
vm. tb. főügyész, Balatonfüred

REXA DEZSŐ

író, költő, művelődéstörténet-kutató,
a Goethe Társaság elnöki tanácsának stb.
tagja, Pest vm. főlevéltárnoka, Budapest

RAGGAMBI FLUCK ANDRÁS DR.

író, novellista, belügyminiszteri titkár,
tb. főszolgabíró, Budapest

RUGONFALVI KISS ISTVÁN DR.

író, történetíró, egyetemi ny. r. tanár,
volt vm. főlevéltárnok, Debrecen

GORZÓ NÁNDOR DR.

író, költő, történetíró,
a Kassai Kazinczy Társaság tagja,
Pest vm. tb. levéltárnoka, Budapest

F. SZABÓ GÉZA DR.

író, novellista, ny. főispán, a Dugonics
Társaság tagja, a Vm. Tisztviselők Orsz.
Egyesületének ügyv. alelnöke, Budapest

VITÉZ JÁVOR ERNŐ DR.

író, történetkutató, árvaszéki ülnök, Eger

SZATHMÁRY ISTVÁN DR.

költő, a Petőfi Társaság tagja,
ny. vm. főjegyző, Budapest

KISS-ANGYAL ERNŐ DR.

zeneszerző, tb. főszolgabíró, Kaposvár

SZÉKELYHIDY FERENC DR.

énekművész, a M. Kir. Operaház örökös tagja,
v. vm. tb. főjegyző és főispáni titkár, Budapest

MOKCSAY ZOLTÁN DR.

író, regény- és színpadi író,
ny. főispán,
Hódmezővásárhely

TOMPA LÁSZLÓ

költő, a *Székely Közélet* szerkesztője,
volt szolgabíró, Székelyudvarhely

2.

RENDES TAGOK:

BICZÓ ANDRÁS
festőművész, Budapest (1934)

DR. CZANIK GÉZÁNÉ
FARKAS KLÁRI
regényíró és novellista, vm. szolgabíró
felesége, Alsódabas (1933)

DIÓSSZILÁGYI SÁMUEL DR.
író, kórházi főorvos, Makó (1934)

DÓCZY JENŐ DR.
író, Budapest (1934)

ETHEY GYULA DR.
író, földbirtokos, ny. főszolgabíró,
Csejthe (1934)

HOSSZU ZOLTÁN
író, v. közig. gyakornok, a Nemzeti Szín-
ház tagja, Budapest (1933)

JESZENSZKY SÁNDOR DR.
író, min. tanácsos, volt szolgabíró,
Budapest (1933)

KAMPIS JÁNOS
festőművész, volt vm. árvaszéki ülnök,
Budapest (1933)

KÁLLAY MIKLÓS DR.
író, költő, vm. tb. főjegyző,
a Petőfi Társaság tagja, Budapest (1933)

KISS GÁBOR DR.
költő, vm. tb. árvaszéki ülnök,
Szolnok (1934)

KONCZ JÁNOS DR.
költő, író, k. főjegyző, Csepel (1934)

MAJOR ERVIN DR.
zeneíró és zeneköltő,
n. zenedei tanár,
Budapest (1934)

MILOTAY ISTVÁN DR.
publicista, volt szolgabíró,
az *Uj Magyarország* főszerkesztője,
Budapest (1934)

MOHÁCSI JENŐ
költő, író, Budapest (1934)

NEY GÉZA
író, Pest vármegye főjegyzője,
Budapest (1933)

POGÁNY JÓZSEF
író, vm. tb. főszolgabíró,
Budapest (1934)

SÁNDOR JENŐ DR.
zeneköltő, belügyminiszteri titkár,
Budapest (1934)

TIMÁR JÓZSEF
regényíró, k. főjegyző, Csepel (1934)

TRAGOR IGNÁC DR.
történetkutató, vm. tb. főjegyző, Vác (1933)

VIGH ENDRE
író, gordonkaművész, vm. levéltárnok,
Szolnok (1933)

ZSINDELY FERENC
író, vm. tb. főjegyző, orsz. gy. képv.,
Budapest (1933)

ELHUNYT ALAPÍTÓ RENDES TAGOK:

KNER IZIDOR

író, könyvnyomtatómester, tb. főjegyző,
örökös th. biz. tag, Gyoma
(† 1935)

SZERÉMY ZOLTÁN

színművész, v. tb. főszolgabíró,
zeneművészeti főiskolai r. tanár
Budapest
(† 1934)

A Vármegyei Tisztviselők Irodalmi és Művészeti Gyöngyösi István Társaságának
kiadványai

GORZÓ Nándor, *Versek*, Bp., 1934.

Gyöngyösi Almanach 1935, Bp., 1935.

PALASOVSKY Béla, *A vériünk muzsikája: Új versek*, Bp., 1936.

REXA Dezső, *A kisbirtótól a vicispánig és vissza. Meggyvás a nemes vármegye portájáról*, Gyűjtő-
geti és részben írta REXA Dezső, Cegléd, 1936.

DALMADY Győző *Költői és prózai munkái*, Előszóval ellátta PRESZLY Elemér, Bp., 1936–
1939, I–V.

MOKCSAY Zoltán, *Hivatlan vendég: Történelmi színmű*, Pécs, 1937.

GORZÓ Nándor, *Új versek*, Bp., 1937.

Gyöngyösi Almanach 1938, Bp., 1938.

REXA Dezső, *Hódolat Kölcsey emlékének*, Bp., 1938.

BADICS Ferenc, *Gyöngyösi István élete és költészete*, Bp., 1939.

MOKCSAY Zoltán, *A sóbajok hídjá: Versek*, Pécs, 1944.

Gyöngyösi István síremlékének felfedezése a csetneki (Štítnik, Szlovákia) temetőben

Gyöngyösi István síremlékének helyreállítás utáni megkoszorúzása
a csetneki (Štítník, Szlovákia) temetőben (2004)